

Повідомлення сторін у судовому процесі: стандарти ЄСПЛ та практика Верховного Суду

Автор: Берназюк Ян

Організація: Верховний Суд

Видання: Конституціоналіст · 2025

Дата публікації: 2026-01-02

Постійна адреса: <https://constitutionalist.com.ua/povidomlennia-storin-u-sudovomu-protsesi-standarty-iespl-ta-praktyka-verkhovnoho-sudu/>

Відомості про матеріал

НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА СУДДІВ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКЕ РЕГІОНАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ

Програма підготовки та підвищення рівня кваліфікації секретарів судового засідання окружних та апеляційних адміністративних судів

2 жовтня 2025 року

Ян БЕРНАЗЮК

суддя Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду,

доктор юридичних наук, професор

ПЛАН ВИСТУПУ

- Значення належного повідомлення у справедливому судовому розгляді
- Конституційні та конвенційні стандарти
- Практика Верховного Суду
- Практика ЄСПЛ
- Сучасні тенденції (2024–2025): презумпція обізнаності, баланс «суд - сторона»

ОСНОВНІ ВИСНОВКИ

- Презумпція обізнаності стає ключовим підходом у практиці ВС та ЄСПЛ
- Обов'язки суду: забезпечити належне повідомлення доступними каналами (пошта, e-mail, SMS за згодою, ЗМІ при in absentia)
- Обов'язки сторін: проявляти активність, відслідковувати реєстр рішень, перевіряти надані контакти
- Баланс відповідальності: суд повідомляє - сторона відстежує; недобросовісна пасивність сторони не виправдовує пропуску строків
- Європейський стандарт: відсутність належного повідомлення = порушення ст. 6 Конвенції; але формалізм без старанності сторони не захищає її права
- Головне для секретарів: коректна фіксація повідомлень і перевірка засобів комунікації = запорука легітимності процесу

ПОВ'ЯЗАНІ ПОНЯТТЯ

- Доступ до правосуддя, апеляційне та касаційне оскарження
- Принципи рівності, змагальності та гласності
- Строк (поновлення) - принцип правової визначеності
- Тривалість судового провадження
- Процесуальна економія
- Заборона зловживання процесуальними правами (добросовісність)
- Процесуальний обов'язок проявляти зацікавленість (особлива стараність)
- Доказування (тягар доказування)
- Повідомлення нерезидента
- Повідомлення в дисциплінарних та адміністративних провадженнях
- Фікція та презумпція обізнаності (ЄСІТС – електронний суд – електронна пошта)
- Сучасна тенденція «Paperless»
- Формалізм
- Право на відвів
- Суддівський розсуд
- Мотивованість
- Баланс (пропорційність)
- Довіра до суду

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

- Чи однакові стандарти обов'язку суду «вручити» ухвали та рішення (постанови) у судах першої, апеляційної та касаційної інстанції?
- Які критерії розмежування зловживання особою процесуальними правами у формі неотримання процесуальних документів від обмеження такої особи у реалізації прав?
- Як співвідноситься обов'язок суду розглядати справу в розумні строки та обов'язок інформувати сторони про рух справи?
- Які процесуальні дії є обов'язком суду: надіслати, поінформувати, вручити?
- Як суду перевірити повноважність фізичної особи, яка отримала кореспонденцію?
- Який спосіб впливу суду на діяльність підприємств зв'язку (межі контролю)?
- Повідомлення про хід розгляду справи надіслане представнику охоплює собою повідомлення довірителю (сторони у справі)?
- Які дії охоплює собою обов'язок сторони цікавитися станом розгляду її справи?
- Правовий статус телефонограми?

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

- ч. 2 ст. 129
- Основними засадами судочинства є:
- 1) рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом;
- 3) змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості;

- 6) гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами;
- 7) розумні строки розгляду справи судом.
- Запитання: чи є взаємна конкуренція між цими принципами?

КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

- ч. 1 ст. 6 «Право на справедливий суд»
- Кожен має право на:
- справедливий і
- публічний розгляд його справи
- упродовж розумного строку
- незалежним і безстороннім судом.
- Запитання: чи є взаємна конкуренція між цими вимогами до справедливого суду?

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО СУДОУСТРІЙ І СТАТУС СУДДІВ»

- ч. 7 ст. 56
- Суддя зобов'язаний справедливо, безсторонньо та своєчасно розглядати і вирішувати судові справи відповідно до закону з дотриманням засад і правил судочинства.
- ч. 1 ст. 106
- Суддю може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності:
- безпідставне затягування або невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом,
- істотне порушення норм процесуального права під час здійснення правосуддя, що унеможливило реалізацію учасниками судового процесу наданих їм процесуальних прав;
- порушення засад гласності і відкритості судового процесу;
- порушення засад рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості.

Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 24.04.2024 у справі № 405/9040/19

- Ключові тези:
- SMS – неналежний доказ повідомлення без письмової згоди.
- Заява про згоду – обов'язкова гарантія.
- Відсутність згоди - скасування рішення.
- У цивільному процесі довідка про доставлення SMS не може вважатися належним доказом повідомлення. Потрібна заява учасника справи про згоду на цей спосіб вручення. Це вимога не лише формальна, а й гарантія дотримання права на участь у судовому процесі відповідно до ст. 6 Конвенції.

Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 23.01.2025 у справі № 591/4693/15

- Ключові тези
- Кримінальний процес: інший підхід.

- Телефон/е-mail = згода на комунікацію.
- Суд діє добросовісно, використовуючи надані контакти.
- У кримінальному провадженні ККС ВС виходить з принципу добросовісності. Якщо сторона вказала контакти у скарзі (телефон, е-mail), це означає прийняття обов'язку перевіряти повідомлення. Суд правомірно користується цими засобами, а сторона не може посилається на «неповідомлення».

Krupnyk v. Ukraine, заява №16505/23, рішення від 20.03.2025 Kharchuk v. Ukraine, заява №13809/20, рішення від 21.02.2025 Karakutsya v. Ukraine, заява №18986/06, рішення від 16.02.2017

- Ключові тези
- Сторона має проявляти особливу старанність.
- Обов'язок: відстежувати розвиток справи.
- Неперевірка ЄДРСР - ризик пропуску строку.
- ЄСПЛ наголошує: право на справедливий суд вимагає активної поведінки сторони. Відсутність контролю за справою (неперевірка ЄДРСР, бездіяльність) може призвести до відмови в поновленні строку. Суд не вбачає порушення, якщо недбалість походить від самого заявника.

Постанова Об'єднаної палати ККС ВС від 04.11.2024 у справі №405/4689/19 Постанова Великої Палати ВС від 25.09.2024 у справі №490/9587/18

- Ключові тези
- Ініціатор провадження - «неповідомлена особа».
- Несвоєчасне внесення рішень у ЄДРСР не змінює принцип.
- Строк оскарження (1 рік) діє.
- Якщо особа подала позов/заяву, вона вважається поінформованою про свою справу. Обов'язок проявляти інтерес не знімається навіть за несвоєчасного внесення рішень до ЄДРСР.

Voroshnylo v. Ukraine, заява № 9627/23, рішення від 30.04.2025 Dilipak and Karakaya v. Turkey, заяви № 7942/05 та №24838/05, рішення від 04.03.2014

- Ключові тези
- Важливо: повідомлення про апеляцію іншої сторони.
- Невручення = порушення принципу змагальності (ст. 6).
- Суд повинен перевірити факт вручення.
- ЄСПЛ послідовно визнає: якщо апеляційна скарга опонента не була вручена іншій стороні, це порушує принцип рівності сторін. Суд зобов'язаний з'ясувати, чи був документ реально доведений до відома адресата.

Вирішуючи питання поінформованості сторони, суд має врахувати

- 1. Яка шкода буде для іншої сторони (учасників) у справі, з урахуванням принципу правової визначеності та права на розгляд справи у розумні строки?
- 2. Чи були у сторони альтернативні джерела отримання інформації про хід розгляду справи, чи є вони ефективними та чи передбачені вони законом, який відповідає критерію якості закону та наявності легітимної мети?

- 3. Чи обізнана така сторона із наявністю судової справи, що розглядається?

Сторона, яка заперечує свою обізнаність із справою повинна довести (у заяві про поновленні відповідного процесуального строку або у апеляційній чи касаційній скарзі)

- 1. наявність об'єктивних перешкод у можливості ознайомитися із альтернативними джерелами інформації про хід розгляду справи?
- 2. наявність вагомих доказів (за об'єктивної можливості їх подати на відповідній стадії розгляду справи в суді) або аргументів, які могли вплинути на їх розгляд справи?
- 3. причини неотримання повістки (судового рішення), зокрема, шляхом отримання відповідної інформації від суб'єкта, який забезпечує відповідну доставку процесуальних документів?
- 4. причини, які зумовили неотримання повістки з інших джерел доставки інформації, зокрема, електронної пошти, засобів мобільного зв'язку тощо (за умови, якщо такі джерела були зазначені таким суб'єктом у поданих процесуальних документах та використані судом)?
- .

Постанова Верховного Суду від 1 травня 2023 року у справі № 540/913/21

- Юридична фікція (legal fiction) - це умовно прийнятий факт, що не може бути спростований у процесі доказування та беззаперечно приймається за істину (має імперативний характер), зовнішньою формою якого є норми матеріального та процесуального права. Застосування юридичних фікцій має на меті забезпечення принципу правової визначеності та, головним чином, спрямовано на фіксацію виконання уповноваженим суб'єктом певного обов'язку у визначених законом випадках.
- З метою забезпечення дотримання встановленого законодавством строку розгляду та вирішення справи про притягнення до відповідальності за порушення законодавства, що регулює функціонування ринку енергетики та комунальних послуг, за умови, що Регулятор виконав усі визначені законодавством дії, спрямовані на повідомлення учасника ринку енергетики та комунальних послуг про результати проведеної щодо нього перевірки (направлення рекомендованим листом на юридичну адресу суб'єкта господарювання акта перевірки, а також оприлюднення цього акта перевірки разом з іншими матеріалами справи на офіційному вебсайті Регулятора), вважається, що відповідний учасник ринку енергетики та комунальних послуг повідомлений належним чином про час та місце розгляду справи.

Постанова Верховного Суду від 8 вересня 2023 року у справі № 640/21223/20

- Верховний Суд розглянув касаційну скаргу Головного управління Пенсійного фонду України на ухвалу суду першої інстанції та постанову апеляційного адміністративного суду, якими визнано ГУ ПФУ таким, що не подало звіт про виконання рішення суду у цій справі без поважних причин та не підтвердило виконання рішення суду повному обсязі, а також накладено на начальника ГУ ПФУ штраф.
- Верховний Суд також звернув увагу на необхідність врахування у цій справі напрацьованих ЄСПЛ критеріїв наявності звинувачень кримінального характеру, широко відомих як «критерії Енгеля» (рішення ЄСПЛ у справі «Engel and others v. Netherlands», заява № 5100/71), які передбачають необхідність врахування судами: кваліфікації правопорушення згідно з національним законодавством, характеру правопорушення та суворості покарання, якому обвинувачений ризикує бути підданий.
- З огляду на зазначені критерії, а також вид та суворість покарання стосовно фізичної особи керівника ГУ ПФУ (штраф у розмірі 50 000 гривень), Суд вказав на необхідність застосування у такій категорії справ при визначенні виду та форми адміністративної відповідальності максимальних стандартів доказування, гарантуючи конституційні принципи рівності та змагальності.

Ухвала Верховного Суду від 17 листопада 2022 року у справі № 560/5541/20

- Вважаємо, що ключовим для оцінки правомірності цих дій суду має бути не спосіб їх вчинення (надсилання чи не надсилання рекомендованого листа), а їх здатність забезпечити досягнення мети - інформування особи про судові рішення. Якщо особа знає або не може не знати про судові рішення, саме лише ненадсилання їй тексту рішення рекомендованим листом є формальним порушенням і не повинно мати правового значення, адже правову мету досягнуто.
- За формального підходу, ненадсилання особі судового рішення рекомендованим листом, як це передбачено статтею 251 КАС України, свідчить про те, що його не вручено. Однак на практиці навіть дотримання такого порядку не гарантує, що особа знає про судові рішення. Навіть якщо хтось розписався про отримання листа, то невідомо чи це був особисто учасник справи, чи відкрито листа, чи прочитано судові рішення. Закон лише виходить з презумпції, що учасник справи повинен дізнатися, не може не знати про текст судового рішення, надісланий йому поштою рекомендованим листом. Тобто діє презумпція обізнаності.
- Цю ж презумпцію обізнаності слід застосовувати і до випадків інформування учасника справи про судові рішення альтернативними способами повідомлення. Тим більше, така презумпція вже застосовується під час вручення повісток.
- .

Ухвала Верховного Суду від 17 листопада 2022 року у справі № 560/5541/20

- Якщо учасник надав суду телефон та електронну адресу (хоча міг цього і не робити), зазначивши їх у заяві (скарзі), то слід припустити, що учасник бажає, принаймні не заперечує, щоб ці засоби комунікації використовувалися судом. Це, в свою чергу, покладає на учасника справи обов'язок отримувати повідомлення і відповідати на них.
- З огляду на це, суд, який комунікує з учасником справи з допомогою повідомлених ним засобів комунікації, діє правомірно і добросовісно. Тому слід виходити з «презумпції обізнаності»: особа, якій адресовано повідомлення суду через такі засоби комунікації, знає або принаймні повинна була дізнатися про повідомлення. Самого лише заперечення учасника про неотримання повідомлення недостатньо, щоб спростувати цю презумпцію.
- Суд, який добросовісно інформує учасника справи з наміром забезпечити здійснення правосуддя, не повинен нести «ризик незнання» учасника, який надав суду свої номери та адреси, але не користується чи не стежить за ними.
- Попри те, що конституційне право на суд є правом, його реалізація покладає на учасників справи певні обов'язки. Практика ЄСПЛ визначає, що сторона, яка задіяна у ході судового розгляду справи, зобов'язана з розумним інтервалом часу сама цікавитися провадженням у її справі, добросовісно користуватися належними їй процесуальними правами та неухильно виконувати процесуальні обов'язки. Як зазначено у рішенні ЄСПЛ у справі "Пономарьов проти України" від 03.04.2008, сторони мають вживати заходи, щоб дізнатись про стан відомого їм судового провадження.

Ухвала Верховного Суду від 17 листопада 2022 року у справі № 560/5541/20

- Заявник зобов'язаний демонструвати готовність брати участь на всіх етапах розгляду, що стосуються безпосередньо його, утримуватися від використання прийомів, які пов'язані із зволіканням у розгляді справи, а також максимально використовувати всі засоби внутрішнього законодавства для прискорення процедури слухання (рішення ЄСПЛ у справі "Юніон Аліментарія Сандерс С. А. проти Іспанії" від 07.07.1989).

- Крім того, у рішенні ЄСПЛ у справі "Тойшлер проти Германії" від 04.10.2001 наголошено, що обов'язком заінтересованої сторони є прояв особливої старанності при захисті своїх інтересів.
- Зважаючи на вищевикладене, байдужа поведінка учасника справи, що виявляється, зокрема у не отриманні повідомлень суду, не повинна схвалюватися судовою практикою. Навпаки, судова практика повинна стимулювати учасників справи використовувати прогресивні форми роботи.
- Витративши значні ресурси, Україна створила інформаційне поле, де зацікавлена особа легко знайде інформацію про судову справу. Функціонує Єдиний державний реєстр судових рішень. На сайті судової влади доступні персоналізовані відомості про автоматичний розподіл справ та розклад засідань. Працює підсистема "Електронний кабінет" ЄСІТС. Все безкоштовно і доступно. Однак поки що не обов'язкове.

Ухвала Верховного Суду від 17 листопада 2022 року у справі № 560/5541/20

- Використання цих інструментів та технологій забезпечує добросовісній особі можливість звертатися до суду, брати участь у розгляді справи у зручній формі та з мінімальними витратами. Тобто держава Україна забезпечила можливість доступу до правосуддя і право знати про суд.
- Рада суддів України неодноразово (востаннє рішенням № 26 від 06.08.2022) закликала суди та учасників процесу використовувати більш ощадливі методи роботи, користуватися перевагами дистанційного та електронного судочинства. В умовах війни кожна заощаджена гривня - вклад у перемогу. Це вже питання не лише грошей, а й національної безпеки.
- Презумпція обізнаності покладає на учасника справи обов'язок довести незнання про повідомлення, надіслане судом. Слід виходити з принципу порядності працівників суду. Перебуваючи під присягою державного службовця, розуміючи кримінально-правові наслідки підробки, не має підстав вважати, що вони можуть фальшувати докази повідомлення.
- То ж коли працівник суду передає телефонограму і фіксує це відповідним документом, недостатньо заперечити її отримання. Коли надсилає листа на електронну пошту чи телефон учасника (sms чи у месенджер), недостатньо сказати «Я його не читав!» Щоб спростувати презумпцію обізнаності, учасник повинен надати відповідні докази «незнання».

Рішення ЄСПЛ у справі "Лопушанський проти України", заява № 27793/08, рішення від 02.02.2017

- п. 65.
- Суд також встановлював, що статтю 6 Конвенції не можна тлумачити як таку, що встановлює певну форму вручення судової пошти (див. ухвалу щодо прийнятності у справі «Орамс проти Кіпру» (Orams v. Cyprus), заява № 27841/07, від 10 червня 2010 року).
- Від національних органів влади також не вимагається забезпечення бездоганного функціонування поштової системи (див. рішення у справі «Загородніков проти Росії» (Zagorodnikov v. Russia), заява № 66941/01, п. 31, від 07 червня 2007 року).
- Проте вимогу щодо рівності сторін було б позбавлено змісту, якби сторону провадження не було повідомлено про судові засідання у спосіб, який дав би їй можливість взяти участь у ньому, якщо він або вона вирішить скористатися встановленим національним законодавством правом з'явитися у судові засідання (див. зазначене рішення у справі «Загородніков проти Росії» (Zagorodnikov v. Russia), п. 30).

Матеріал 23

- Рішення ЄСПЛ у справі «Будвест, ТОВ проти України»
- (BUDVEST, TOV v. UKRAINE; заява № 59487/21)

- Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи як комітет у складі: Карло Ранцоні, президент, Ладо Чантурія, Марія Елосегі, судді, та Марадудіна Вікторія, в.о. заступника секретаря секції, після наради за закритими дверима 28 вересня 2023 року, Постановляє таке рішення, яке було ухвалене того дня:
- ПРОЦЕДУРА 1.
- Справу було розпочато за заявою проти України, поданою до Суду відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 19 листопада 2021 року.
- Уряд України було повідомлено про заяву.
- 5. Компанія-заявник скаржилася за статтею 6 § 1 Конвенції на те, що було порушено принцип рівності сторін у зв'язку з тим, що національні суди не вручили їй апеляцію або іншим чином не повідомили її про апеляцію, подану у справі.

Висновки

- 6. Суд повторює, що загальна концепція справедливого судового розгляду, яка охоплює фундаментальний принцип змагальності провадження (рішення у справі «Руїс-Матеос проти Іспанії» (Ruiz-Mateos v. Spain), 23 червня 1993 року, § 63, серія A, № 262), вимагає, щоб особа, проти якої було розпочато провадження, повинна бути проінформована про цей факт (Діліпак і Каракая проти Туреччини, № 7942/05 і 24838/05, § 77, 4 березня 2014 р.).
- Принцип рівності сторін вимагає, щоб кожній стороні була надана розумна можливість представити свою справу за умов, які не ставлять її в суттєво невідне становище порівняно з опонентом (див. Avotiņš проти Латвії) [GC], № 17502/07, § 119, ЄСПЛ 2016, і Dombo Beheer B.V. проти Нідерландів, 27 жовтня 1993 р., § 33, серія A, № 274).
- Кожній стороні повинна бути надана можливість ознайомитись із зауваженнями або доказами, наданими іншою стороною, включаючи апеляцію іншої сторони, і прокоментувати їх.
- На карту поставлено впевненість сторін у справі, яка ґрунтується, серед іншого, на усвідомленні того, що вони мали можливість висловити свою точку зору щодо кожного документа у справі (див. Веєр проти Австрії, № 30428/96, §§ 17-18, 6 лютого 2001 р.).
- 7. Таким чином, національні суди можуть пересвідчитися, що їхні повістки чи інші документи надійшли сторонам достатньо завчасно, і, у відповідних випадках, зафіксувати свої висновки в тексті рішення (див. Ганкін та інші проти Росії), № 2430/06 та інші, § 36, 31 травня 2016 р.).
- Якщо судові документи не будуть належним чином вручені учаснику судового процесу, він чи вона можуть бути позбавлені можливості захищати себе під час провадження (див. Заводнік проти Словенії, № 53723/13, § 70, 21 травня 2015 р.).

Висновки

- 8. У провідній справі «Лазаренко та інші проти України» (№ 70329/12 та 5 інших, 27 червня 2017 року) Суд уже встановив порушення щодо питань, подібних до тих, що розглядаються у цій справі.
- 9. Розглянувши всі надані йому матеріали та за відсутності будь-яких доказів належного повідомлення заявника, Суд не знайшов жодного факту чи аргументу, здатного переконати його дійти іншого висновку щодо прийнятності та суті цих скарг.
- Беручи до уваги свою прецедентну практику з цього питання, Суд вважає, що, переходячи до розгляду апеляції, поданої у справі заявника, без спроби з'ясувати, чи була вона вручена заявнику, чи заявник був поінформований про апеляцію будь-яким іншим способом, національні суди позбавили заявника можливості прокоментувати скаргу, подану у справі, і не виконали свого зобов'язання поважати принцип рівності сторін, закріплений у статті 6 Конвенції.
- 10. Отже, ці скарги є прийнятними та виявляють порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

Висновки

- Постанова Верховного Суду від 19 травня 2021 року у справі № 210/5129/17
- Верховним Судом було задоволено касаційну скаргу Відділу з питань державного архітектурно-будівельного контролю виконкому Криворізької міської ради, скасовано постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 11 червня 2020 року та залишено в силі рішення Дзержинського районного суду м. Кривого Рогу від 10 жовтня 2018 року.
- Рішенням суду першої інстанції було відмовлено у задоволенні позову Товариства до Відділу з питань державного архітектурно-будівельного контролю виконкому Криворізької міської ради про визнання протиправними та скасування постанови від 25.05.2017 року про накладення штрафу за правопорушення у сфері містобудівної діяльності, припису про усунення порушення вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності, будівельних норм, державних стандартів і правил від 25.05.2017 року та протоколу про правопорушення в сфері містобудівної діяльності від 25.05.2017.
- Верховний Суд виходив з того, що суд апеляційної інстанції внаслідок неправильного застосування норм матеріального права, а саме - статті 41 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», пунктів 7, 11, 12, 13 Порядку № 533, пунктів 3, 16, 17 Порядку № 244, а також неврахування під час прийняття судового рішення правових висновків Верховного Суду стосовно застосування норм матеріального права у подібних правовідносинах, викладених, зокрема, у постановках від 3 жовтня 2018 року у справі № 210/954/17(2-а/210/64/17), від 12 лютого 2019 року у справі № 813/578/17, від 15 січня 2020 року у справі № 818/1617/16, від 20 травня 2020 року у справі № 813/3463/16, безпідставно скасував рішення суду першої інстанції, яке відповідає закону.

Матеріал 27

- Ухвала Верховного Суду від 7 липня 2021 року у справі № 210/5129/17
- Верховним Судом відмовлено у перегляді за нововиявленими обставинами постанови Верховного Суду від 19 травня 2021 року.
- Копія ухвали Верховного Суду від 20 квітня 2021 року про відкриття касаційного провадження було направлено заявнику поштовим відправленням зі штрихкодним ідентифікатором 0102933304520 на адресу, вказану у касаційній скарзі, позові та інших документах, а саме: АДРЕСА_1 . У справі немає клопотань або заяв позивача про зміну адреси.
- Одночасно, на вебсторінці призначеної для пошуку та перегляду документів Єдиного державного реєстру судових рішень, 23 квітня 2021 року також було оприлюднено ухвалу Верховного суду від 20 квітня 2021 року (номер у Єдиному державному реєстрі судових рішень 96462924).

Висновки

- Ухвала Верховного Суду від 7 липня 2021 року у справі № 210/5129/17
- Як вбачається з трекінгу відстеження поштового відправлення зі штрихкодним ідентифікатором 0102933304520, 27 квітня 2021 року поштове відправлення надійшло до місця вручення, а 5 травня 2021 року відправлення не було вручене адресату з невідомих причин.
- Поштове відправлення знаходилося у місці вручення з 27 квітня 2021 року до 26 травня 2021 року, після чого було повернуто за зворотною адресою. Проте 29 травня 2021 року поштове відправлення повернуто до місця вручення і вручено позивачу 31 травня 2021 року.
- Направлення листа рекомендованою кореспонденцією на дійсну адресу сторони є достатнім для того, щоб вважати повідомлення належним, оскільки отримання зазначеного листа адресатом перебуває поза межами контролю відправника, а у даному випадку, суду.

- Аналогічний висновок міститься, зокрема, у постанові Верховного Суду від 18 березня 2021 року у справі № 911/3142/19. Близька за змістом правова позиція викладена у постанові Великої Палати Верховного Суду від 25 квітня 2018 року у справі № 800/547/17 (П/9901/87/18), постановах Верховного Суду від 27 листопада 2019 року у справі № 913/879/17, від 21 травня 2020 року у справі № 10/249-10/19, від 15 червня 2020 року у справі № 24/260-23/52-б.

Матеріал 29

- Ухвала Верховного Суду від 7 липня 2021 року у справі № 210/5129/17
- Крім того, Суд зазначає, що позивач повинен самостійно організувати відносини з оператором поштового зв'язку, кур'єрською службою тощо, з метою забезпечення отримання надіслані йому кореспонденції уповноваженою особою.
- Правова позиція аналогічного змісту висловлена Верховним Судом, зокрема, у постановах від 13 червня 2018 року у справі № 820/6755/16, від 17 жовтня 2019 року у справі № 420/5895/18.
- З огляду на викладене, Верховним Судом вжито необхідні заходи щодо повідомлення заявника про відкриття касаційного провадження у справі № 210/5129/17, відповідна ухвала була розміщена в Єдиному державному реєстрі судових рішень з 23 квітня 2021 року, а копія ухвали не була отримана з невідомих причин.
- Суд враховує, що відповідно до частини третьої статті 2 КАС України однією із засад (принципів) адміністративного судочинства є, зокрема, розумність строків розгляду справи судом. Згідно з пунктом 11 частини першої статті 4 КАС України це означає найкоротший строк розгляду і вирішення адміністративної справи, достатній для надання своєчасного (без невинуватливих зволікань) судового захисту порушених прав, свобод та інтересів у публічно-правових відносинах.

Матеріал 30

- Ухвала Верховного Суду від 7 липня 2021 року у справі № 210/5129/17
- Відповідно до частини першої статті 342 КАС України касаційна скарга на рішення та постанови, визначені частиною першою статті 328 цього Кодексу, має бути розглянута протягом шістдесяти днів, а на ухвали, визначені частинами другою та третьою статті 328 цього Кодексу, - протягом тридцяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття касаційного провадження у справі.
- ЄСПЛ неодноразово наголошував, що роль національних судів організовувати судові провадження таким чином, щоб вони були без затримок та ефективними; недотримання цього визнавалось порушенням пункту 1 статті 6 Конвенції.
- У рішенні у справі «Смірнова проти України» (заява № 36655/02, п.п. 66-70), констатувавши порушення Україною статті 6 Конвенції, ЄСПЛ зазначив, що обов'язок швидкого здійснення правосуддя покладається, в першу чергу, на відповідні судові органи. Розумність тривалості судового провадження оцінюється в залежності від обставин справи та з огляду на складність справи, поведінки сторін, предмету спору. Суд наголосив на тому, що нездатність суду ефективно протидіяти недобросовісно створюваним учасниками справи перепонам для руху справи є порушенням ч. 1 ст. 6 Конвенції (див. рішення у справі «Wierciszewska v. Poland», заява № 41431/98, п. 46).
- Враховуючи, що ця справа у судах різних інстанцій перебуває з листопада 2017 року, Верховний Суд вжив усіх необхідних заходів для перегляду цієї справи у касаційному порядку у розумні строки та без зволікань.

Додаткові джерела

- 1. Берназюк Ян. Конституційна гарантія доступу до суду та поняття "охоронюваний законом інтерес" https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/108_legally_protected_interest_bernaziuk.pdf

- 2. Берназюк Ян. Касаційний перегляд справи: виняток з правила чи обов'язкова гарантія доступу до правосуддя? https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/21_05_2024_prezen_bernaziuk.pdf
- 3. Берназюк Ян. Конституційна гарантія доступу до правосуддя та обов'язок суду перевірити повноваження представника (самопредставника) https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/representative_bernaziuk_1.pdf
- 4. Берназюк Ян. Письмове провадження та право бути почутим (між принципом процесуальної економії та доступом до правосуддя) https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/paper_trial_bernaziuk.pdf
- 5. Берназюк Ян. «Доктрина actio popularis (позов на захист суспільних інтересів) в аспекті гарантованого права на доступ до правосуддя https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/actio_popularis_bernaziuk.pdf
- 7. Берназюк Ян. Судовий збір: між правом на доступ до правосуддя та принципом рівності усіх учасників судового процесу перед законом https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_Sud_zbir_dostyp_rivnist.pdf
- 8. Берназюк Ян. Обчислення строку для захисту соціальних прав у триваючих правовідносинах https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/ongoing_time.pdf
- 9. Берназюк Ян. Повідомлення (інформування) учасників справи як обов'язок суду забезпечити конституційні принципи рівності та змагальності https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/notifying_appeal_bernaziuk%20.pdf
- 10. Берназюк Ян. Доступ до адміністративного суду простою мовою: хто, що та коли (13.03.25) https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/126_Access_%20to_Administrative_Court_bernaziuk.pdf
- Повідомлення сторін у судовому процесі: стандарти ЄСПЛ та практика Верховного Суду

Джерела та матеріали

1. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 24.04.2024 у справі № 405/9040/19. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117043634>
2. Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 23.01.2025 у справі № 591/4693/15. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124718067>
3. Постанова Об'єднаної палати КЦС ВС від 04.11.2024 у справі №405/4689/19 Постанова Великої Палати ВС від 25.09.2024 у справі №490/9587/18. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123410469>
4. Постанова Об'єднаної палати КЦС ВС від 04.11.2024 у справі №405/4689/19 Постанова Великої Палати ВС від 25.09.2024 у справі №490/9587/18. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122603347>
5. Додаткові джерела. https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/108_legally_protected_interest_bernaziuk.pdf
6. Додаткові джерела. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/21_05_2024_prezen_bernaziuk.pdf
7. Додаткові джерела. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/representative_bernaziuk_1.pdf
8. Додаткові джерела. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/paper_trial_bernaziuk.pdf
9. Додаткові джерела. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/actio_popularis_bernaziuk.pdf
10. Додаткові джерела. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_Sud_zbir_dostyp_rivnist.pdf
11. Додаткові джерела. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/ongoing_time.pdf
12. Додаткові джерела. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/notifying_appeal_bernaziuk%20.pdf

13. Додаткові джерела.

https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/126_Access_%20to_Administrative_Court_bernaziuk.pdf

Файли матеріалу

Оригінальний файл автора